

Ο Μιχαήλ Μπακούνιν συνδύαζε τη χειμαρρώδη θέληση για δράση με το πάθος για τις ιδέες. Το αναρχικό κίνημα εμπνεύστηκε από τις φιλοσοφικές και πολιτικές θεωρίες του Μπακούνιν, που απέβλεπαν στην εξάλειψη κάθε κρατικού καταναγκασμού και στην εδραίωση σχέσεων δικαιοσύνης, ισότητας και αδελφότητας στην κοινωνία. Σε σύγκριση με τις πιο ατομικιστικές αναρχικές θεωρίες η θεωρητική εκδοχή του αναρχισμού που προτείνει ο Μπακούνιν έχει περισσότερο κοινωνικό και συλλογικό χαρακτήρα. Η κοινωνία, γράφει ο Μπακούνιν, «είναι η βάση της ανθρώπινης ύπαρξης». Και ο άνθρωπος είναι τόσο πολύ κοινωνικό ζώο που είναι αδύνατο να τον σκεφτούμε χωριστά από την κοινωνία. Από την άλλη μεριά, «η ελευθερία δεν είναι η άρνηση της αλληλεγγύης», αλλά, αντιθέτως, αντιπροσωπεύει την ανάπτυξη και τον εξανθρωπισμό της. Η παρούσα συλλογή κειμένων από διάφορα έργα του Μπακούνιν έγινε από τον ομοϊδεάτη και συμπατριώτη του Γκ. Π. Μαξίμοφ και πρωτοεκδόθηκε στην Αμερική το 1953. Ο Μπακούνιν εκθέτει τη δική του υλιστική κοσμοθεώρηση ασκώντας ταυτόχρονα ριζική κριτική στη θρησκεία. Το γεγονός ότι οι λαϊκές μάζες είναι βυθισμένες στη θρησκευτική δεισιδαιμονία είναι ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια στη χειραφέτηση της κοινωνίας. Ως ένθερμος λάτρης της ανθρώπινης ελευθερίας ο Μπακούνιν αντιτάσσεται σε κάθε μορφή διανοητικής δουλείας. Ακόμη και η επιστήμη μπορεί να δημιουργήσει τα δικά της διανοητικά δεσμά. Η αποστολή της επιστήμης, γράφει ο Μπακούνιν, είναι να επισημαίνει τις αιτίες εξαιτίας των οποίων υποφέρουν οι ανθρώπινες υπάρξεις και να φωτίζει τις γενικές συνθήκες που είναι αναγκαίες για την κοινωνική χειραφέτηση. Η ιδέα όμως ότι η επιστήμη πρέπει να κυβερνά οδηγεί στον πιο αποκρουστικό δεσποτισμό. «Μια αριστοκρατία της διάνοιας και της μάθησης θα ήταν η πιο αδιάλλακτη και από κοινωνική σκοπιά η πιο επηρμένη και αηδής αριστοκρατία».

Θανάσης Γιαλκέτσης, Ελευθεροτυπία 15-12-2006